

Ez utóbbit jelentős paticssűrűsödések is igazolják. DNy-i végén egy tanyahely recens téglái és törmeléke mutatható ki. Árok vagy védmű nem övezi.

A lelőhely teljes környezetét megvizsgáltuk extenzív terepbejárással, de a növényzeti fedettség nem tette lehetővé az eredményes felszíni leletgyűjtést.

Munkatársak: Tobias Kienlin, Honti Szabolcs, Horváth Antónia és a Miskolci Egyetem hallgatói.

PUSZTAINÉ FISCHL KLÁRA

349. Tiszakeszi, Bálinthát (Újtemető) (KÖH 87217)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B

A lelőhelyen a BORBAS (Borsod Plain Bronze Age Settlements) projekt keretében végeztünk kutatást 2014. március 19. és 29. között.

A tiszakeszi temetőben, illetve attól K-re fekvő területen összetett szerkezetű bronzkori lelőhely található.¹⁰⁸ A területen Tompa Ferenc ásatott 1936-ban.¹⁰⁹ Kézirat naplójában az ekkor nyitott szelvény Ny-i metszefalának rajza látható, mely alapján a település központi magjának rétegvastagsága 170 cm. A lelőhely központi része, maga a temető kerítésén belül fekszik, nagy része szántó. A tőle D-re levő külső településrész szintén szántó. A tell É-i fele, az árok É-i és Ny-i része, valamint a központi résztől Ny-ra levő külső településrész részben sírokkal fedett, részben a terepbejárás munkák kezdetéig gyeper terület volt, korábbi sírkövekkel. A régészeti munkákkal párhuzamosan a már szántott sávtól Ny-ra, a temetői betonút Ny-i oldalán ismét felszántottak egy területet. Itt gyéren jelentkezett régészeti leletanyag. A temető kerítésétől K-re a földút K-i oldalán az egykori vízmeder magaspártjái a teljes szántott területen folytatódott a külső település.

Szisztematikus felszíni gyűjtést 0,7 ha területen folytattunk 2 egységben. A temető területén a tellt is érintő szántásban 150 m hosszan és 20 m szélesen, a kerítésen kívül pedig erre a sávra merőlegesen 200 m hosszan és 20 m szélesen szedtük fel a régészeti leletanyagot. A terület orto- és ferdetengelyű fotózása (Pazirik Kft) során készült adatok további térinformatikai feldolgozása során a jelenleg is használt temető miatt a terepen teljesen nem azonosítható településszerkezet jól érzékeltethető. A központi tell körül teljes ívében követhető az árok, és annak külső ívén a barna színnel jelölt intenzív külső telep.

Munkatársak: Tobias L. Kienlin, Pusztai Tamás a kölni és a Miskolci Egyetem hallgatói.

PUSZTAINÉ FISCHL KLÁRA

350. Tiszakeszi, Százdi-sziget (Jaj halom) (KÖH 16963)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Á, Kk, Kú

Az őskori település és a Bencés apátság helyén a Kunhalmok és földvárak rehabilitációja a BNPI Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megyei területein projekt (KEOP-3.1.2./2F/09-11-2013-0041), 10. alprojekt keretében végeztünk kutatásokat 2014 novemberében. A kutatási területen volt Magyarország második

legrégebbi magánalapítású bencés apátsága, a Százdi apátság.¹¹⁰

Az egykori Százdi apátságot 1067-ben Aba nemzetségbeli Péter alapította és Szűz Mária tiszteletére szentelték fel. A kutatási terület a Tisza egykori ágai által körülvevett sziget, aminek a Ny-i oldalán egy magasabb, és egy alacsonyabb, É–D irányú dombor fut. A sziget Ny-i szélén található a legmagasabb pontja, 95,8 mBf magasságon, ami közepes vízállás esetén 8 m-el magasodik a Tisza-folyó vízszintje fölé. Az extenzív terepbejárás során meghatároztuk a bencés apátság helyét, valamint az apátságtól D-re, 150 m távolságban egy különálló dombon egy másik épület helyét. Az apátságtól D-re húzódó, folyamatosan csökkenő magasságú dombokon nagyon kevés 11–13. század kerámiatöredéket találtunk.

A szisztematikus felszíni leletgyűjtés és a geofizikai felmérés az extenzív terepbejárás során meghatározott apátságépület területére kijelölt 2 ha kiterjedésű négyzetekben történt. Ennek alapján az apátsági templom elhelyezkedését és kiterjedését a felszínre került vörös bogácsi kő, szürke riolituffa, valamint téglatöredékek alapján pontosan meg lehetett határozni. Ugyan a kutatás valószínűsítette, hogy az apátság a 13. században elpusztult, a fémkeresős vizsgálatok alapján a területet még a 16. században is lakták. A lelőhelyen 1965-ben K. Végh Katalin végezték ásatást.¹¹¹

Munkatársak: Horváth Antónia, Kertész Gabriella Nikoletta, Baeska István, Honti Szabolcs.

PUSZTAI TAMÁS

351. Tiszakeszi, Szódadomb (KÖH 16958)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B, Lt, Sza, H, Kö, Ú

A lelőhely területén a Kunhalmok és földvárak rehabilitációja a BNPI Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megyei területein projekt (KEOP-3.1.2./2F/09-11-2013-0041), 5. alprojekt keretében végeztünk roncsolásmentes kutatásokat 2014-ben, illetve a BORBAS (Borsod Region Bronze Age Settlements) projekt keretén belül 2013. szeptember 22. és október 5. között – geodéziai felmérést (15 ha), geofizikai felmérést (5,5 ha), szisztematikus felszíni leletgyűjtést (0,2 ha) és fémkeresős kutatást (1 ha).

A terület a szakirodalomból jól ismert, hosszú kutatástörténettel rendelkező, több korszakos lelőhely, melyet a szisztematikus felszíni leletgyűjtés is igazolt. A fémkeresős kutatások során is 6 korszak leletei kerültek elő. A kutatás során sikerült beazonosítani a korábbi ásatások egy részének hozzávetőleges helyét is.

A tagolt felszín egy árokkal körülvevett kerek része a bronzkori földvár magja. Érdekes módon ezen a területen más korszak leletanyaga nem volt kimutatható. A gáttal elválasztott mesterseges határvonalakkal rendelkező Tiszakanyar által körbevett terület teljes felszíne régészeti lelőhely, nemcsak a bronzkori földvár viszonylag kis központi magja. A gát külső oldalán végzett extenzív terepbejárás nehezítette a vegetáció. Csak egy újkori tanyaépület leletanyaga bizonyítható a területen.

Kutatásaink a szódadombi terület azon részére koncentráltak, ahol kora bronzkor végi, középső bronzkori összetett szerkezetű település található. A felszínen még ma is jól látszik a központi

108 Kalicz Nándor: Die Frühbronzezeit in Nordost-Ungarn. Budapest: Akadémiai Kiadó 1968.

109 Ásatási dokumentáció: MNM RégAd.: 6.T.I.

110 A korábbi régészeti kutatásról a jelentést ld. RKM 2007, 293.

111 Sz. Burger Alice (szerk.): Az 1965. év régészeti kutatásai. Régészeti Füzetek 1/19., 81.

rész és az azt körülvevő árok vonala. Ezt kívülről egy helyenként magasabb térszínen futó külső település övezi félkörösen. Az egykori település ÉK-i része jelenleg a terület műveléséhez szükséges földút által roncsolva. A kutatástörténeti adatok ismeretében azonban a kiáradó Tisza is roncsolhatta ezt a részt. A tellen – és a Szódadomb más területein is – 1936-ban Tompa Ferenc folytatott ásatásokat. A HOM régészeti adattárában és raktári anyagaiban találhatunk utalást arra, hogy 1930-ban Megay Géza és meghatározhatatlan időben Hamza András is ásatott itt. Kemenczei Tibor 1964-es ásatásai nem érintették a tell területét. A geofizikával kutatott terület 5,5 ha kiterjedésű volt, mely a dülő K-i felét érintette. A központi részen házaként azonosítható anomáliákat lehet látni a geofizikai felmérésen. A külső települési részen illet azonban nem láthatunk. Ezzel szemben két árok vonala jól körvonalazható. A terület K-i felén ÉK–DNy-i irányban húzódó dombhát D-i lejtőjének alján láthatunk még szabálytalanul anomáliákat. Ezek a területről ismert számos régészeti kultúra és korszak miatt nem sorolhatók egyértelműen bronzkori településhez. A terület 1964-es légifelvételén látható, korábban általunk szarmata körárkos síroknak interpretált jelenségek területén geofizikai anomália nem jelentkezett. A területen egymásra merőleges struktúrában kialakított, 3 irányú hálós rendszerben, 94 db 5×5 m-es négyzetben végeztünk teljes felszíni leletanyagra vonatkozó gyűjtést.

Bacsikai István a felszíni leletgyűjtéssel részben átfedésben 0,6 ha területen végzett szisztematikus rendszerben fémkeresős vizsgálatokat. Az előkerült gazdag fémanyagban a bronzkor mellett vaskori, szarmata, honfoglalás és középkori leletanyag is megtalálható. A fémkeresős vizsgálat a lelőhelyről eddig ismert korszakokat kelta leletanyaggal bővítette ki. A terület LIDAR felmérése rendelkezésre áll.

Munkatársak: Tobias L. Kienlin, Pusztai Tamás, Bacsikai István, a kölni és a Miskolci Egyetem hallgatói.

PUSZTAINÉ FISCHL KLÁRA

352. Tiszakóród, Református templom (KÖH 36276)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) **Kö**

2014. március 17–20. között, valamint július 7-én kutattuk meg a címben jelzett középkori templomot. A kutatást a padlócsere és a részleges vakolatlevesés tette szükségesé. Utóbbi során előkerült a befalazott kőkeretes sekrestyeajtó, valamint a D-i szentélyfalon egy számárhátíves, kőkeretes falfülke. Az egyházköziség elbontatta az egykori – mára már elbontott – D-i diadalív helyén lévő szószekeket. Ennek során annak – részben felmenő falai – is előkerültek. É-i párja az ásatás során látott napvilágot. Szelvényeinkben korábbi épület maradványa nem került elő, ám egy ismeretlen funkciójú, kőből készített építmény nyomait megtaláltuk a szentélyben. Itt, és a többi szelvényünkben egy jelentős munkával járó talajcsere nyomai is megfigyelhetők voltak.

A külső kutatások során sikerült meghatároznunk az elbontott sekrestye kiterjedését is.

JAKAB ATTILA

353. Tiszakóród határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) **B, Á**

Az árvízvédelmi rendszer elemeinek komplex fejlesztésére vonatkozó vízjogi létesítési engedélyes tervek elkészítése a Tisza bal parti töltés 143+258 és 159+382 tkm közötti szakaszára

projekt anyaggyerőri kapcsán Tiszakóród és Tiszabecs határában, 2014. április 17–18 között terepbejárást végeztünk. Tiszakóród határában az alábbi lelőhelyeket dokumentáltuk.

Kóródi-szeg északkelet (KÖH 86891): A terepbejárás során Tiszakóród településtől Ny–DNy-ra, a Kóródi-szeg nevű határ-rész ÉK-i részén, Meggy-kerek határrészről ÉNy-ra, az egykori tiszai mellékágtól É-ra, közvetlenül a gát mellett egy közepes intenzitású őskori (bronzkor) és Árpád-kori lelőhelyet lokalizáltunk. A lelőhely egy ÉK–DNy-i irányú dombhátan helyezkedik el, kiterjedése megközelítőleg 240×80 m.

Nagy-szeg északkelet (KÖH 86893): A terepbejárás során Tiszakóród településtől K–ÉK-re, a Nagy-szeg határrész ÉK-i részén, közvetlenül a Tiszakóród–Tiszacsécsé közötti közigazgatási határ mellett, a gát tövében futó dűlőúttól D-re szórványos őskori (bronzkor) lelőhelyet lokalizáltunk. A lelőhely K–Ny-i irányú, kiterjedése megközelítőleg 25×50 m.

KISS CSABA

354. Tiszalúc, Dankadomb (KÖH 16929)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) **B, Kk**

A lelőhely területén a Kunhalmok és földvárak rehabilitációja a BNPI Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megyei területein projekt (KEOP-3.1.2./ZF/09-11-2013-0041), 13. alprojekt keretében végeztünk kutatásokat 2014 októberében – geodéziai felmérést (2,25 ha), geofizikai felmérést (1 ha), szisztematikus felszíni leletgyűjtést (1 ha) és extenzív terepbejárást (30 ha).

A szakirodalomból ismert¹¹² bronzkori lelőhelyen 1963-ban Kalicz Nándor végzett ásatást. A szelvény a bronzkori földvár központjában még nyitott. A külső települési részen a szelvény helye már nem azonosítható. A központi rész K-i és Ny-i oldalán is recens bolygatások nyomai figyelhetők meg, így a tell magja nagyon sérült. A külső települési részen a bronzkori leletanyag mellett csak szórvány késő középkori anyag került elő. Az extenzív terepbejárás során a bronzkori lelőhely környezetében más régészeti érdekű területet nem találtunk.

Munkatársak: Honti Szabolcs és a Miskolci Egyetem hallgatói.

PUSZTAINÉ FISCHL KLÁRA

355. Tiszavalk határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) **Ő, U, R, Sza**

A Gazdasági Operatív Program keretében zajló Szélessávú körzethálózati fejlesztések tárgyában megvalósítandó GOP-3.1.2-12-2012-0018 azonosító számú pályázat részeként kiépítendő optikai kábel projekthez végzett a Herman Ottó Múzeum előzetes régészeti dokumentáció készítéséhez kapcsolódó terepbejárást 2014. szeptember 18. és október 2. között Borsod-Abaúj-Zemplén megye DNy-i részén.

Kappan-fok-lapos I. (KÖH 87771): A lelőhely Tiszavalktól 900 m-re K-re, a közigazgatási határ közelében, az egykori Tisza medrét körülölelő folyóterasz ÉNy-i részén, a közúttól 50 m-re D-re helyezkedik el. A bejárás idején a gyomokkal tarkított búzatarló rossz látási viszonyokat biztosított. 60×30 m-es területen, főként a földút mellett szórványosan, neolitikus vagy rézkori kerámiatöredékeket gyűjtöttünk.

¹¹² A korábbi régészeti kutatásról a jelentést ld. RKM 2004, 295.